

האקדח על שולחן המטבח
Gun Free Kitchen Tables

אנחנו לא יודעות מי היא, אבל יודעות ונחושות להגיד את חויה

2 באוקטובר 2018

לכבוד

ח"כ עאידה תומא סלימאן

יו"ר הועדה לקידום מעמד האישה

הכנסת

שלום רב,

הנדון: נייר עמדה בנושא חימוש המרחב האזרחי –

הרחבת התבחינים לקבלת רישיון נשק פרטי והארכת היתר לנשיאת נשק אבטחה מחוץ למשמרת

לקראת הדיון מחר 3.10 בשעה 9:30 בוועדה לקידום מעמד האישה בנושא "השלכות אישור התבחינים להרחבת מתן אישורי החזקת נשק על ביטחון נשים", רצ"ב נייר עמדה של "האקדח על שולחן המטבח".

"האקדח על שולחן המטבח", שותפות של 15 ארגוני חברה אזרחית, מבקשת להביע דאגה עמוקה והסתייגות חריפה באשר לתבחינים החדשים לקבלת רישיון נשק פרטי שפורסמו ביום 20.8.18 ובאשר להוראת השעה מיום 22.5.18 המתירה נשיאת נשק אבטחה ונשק ארגוני מחוץ למקום העבודה ושעות העבודה ובמיוחד באשר להשלכות האפשריות של החלטות המדיניות הללו על חייהן ועל זכויותיהן של נשים בישראל.

בשלוש שנים האחרונות אנו עדות לתהליך שינוי מדיניות נרחב של הגדלת כמות הנשק במרחב האזרחי בישראל. לצד שינוי זה, התבחינים החדשים מיום 20.8.18 (בד בבד עם חידוש הוראת השעה מיום 22.5.18) הינם בגדר קפיצת מדרגה קיצונית גם לשינוי המדיניות הנוהג, כאשר הם מורים על הגדלה דרמטית ובלתי פרופורציונלי של פוטנציאל מספר בעלי זכות נשיאת הנשק בחברה בישראל ועלולים בכך להוביל לסכנה ממשית עבור כלל האוכלוסיה ובפרט עבור הנשים בישראל.

להלן תמצית דרישותינו, אשר מובאות בהמשך בהרחבה:

א. לבטל מיד את התבחינים לקבלת רישיון נשק פרטי שפורסמו ביום 20.8.18 ולהחזיר על כנם את התבחינים שהיו בתוקף עד אז, ולחלופין להשעות את כניסתם לתוקף עד לבחינה יסודית של מדיניות רישוי נשק פרטי.

ב. לקבוע את התבחינים לרישוי נשק אזרחי (פרטי וארגוני) במסגרת חקיקת משנה (תקנות) ולא כהחלטת שר.

ג. לבטל את הוראת השעה מיום 22.5.18 המתירה נשיאת נשק אבטחה ונשק ארגוני מחוץ לשעות העבודה, שתוקפה עד ליום 1.12.2018.

רקע

כניסתו לתפקיד של השר הנוכחי לביטחון פנים, חבר הכנסת גלעד ארדן, בשנת 2015, סימנה את תחילתו של תהליך שינוי מדיניות נרחב ובלתי פרופורציונלי של הגדלת כמויות הנשק המצויות במרחב האזרחי בישראל, ברחובות ובמוסדות הציבור הפתוחים לכלל האזרחים והאזרחים. בכך נערך שינוי יסודי במדיניות רישוי כלי הירייה שהיתה נהוגה במשך שנים רבות, על פיה יש לצמצם את מספר נושאי הנשק מבין האזרחים ובכלל זה נושאי נשק פרטיים ונושאי נשק ארגוניים בארגונים שהותר להם להחזיק בכלי ירייה ולהעסיק עובדים הנושאים כלי ירייה (ראו בהרחבה, דו"ח מבקר המדינה, 2014 עמ' 353).

בין היתר, במסגרת מדיניות חימוש המרחב האזרחי, חוזר השר ומאריך כל פעם מחדש את ההיתרים הזמניים למאבטחים ונושאי נשק ארגוני לשאת את נשקיהם מחוץ למקום העבודה ומחוץ לשעות העבודה, כך שהיתרים אלו בתוקף באופן רצוף מאז תחילת שנת 2015. לאחרונה אף הכריז השר על הרחבה מרחיקת לכת בתבחינים לקבלת רישיון נשק כך שכל מי שעבר הכשרת רובאי 07, ורבים נוספים, יוכלו לקבל רישיון נשק פרטי.

צעדים אלה הם הבולטים והחריפים ביותר, אך לא היחידים, בשינוי מדיניות רישוי כלי הירייה. שינוי זה מבטא התנערות של הממשלה מאחריותה וחובתה להגן על האזרחים על ידי כוחות הביטחון, ובפרט התנערות המשרד לביטחון פנים מתפקידו והעברת האחריות לביטחון אישי אל האזרחים, מדיניות שתוצאותיה במקומות אחרים כמו ארצות-הברית, היא קטלנית. למרבה הצער, אלו צעדים פופוליסטים שנועדו להשביע את דעת הקהל אך אינם תורמים לביטחון, ולמעשה מגבירים סיכונים רבים הנובעים מנוכחות מוגברת של כלי נשק, ובראשם רצח נשים וקרובי משפחה, התאבדויות, תאונות וגניבות נשק, והגדלת כמות כלי הנשק הבלתי חוקיים.

שותפות "האקדח על שולחן המטבח" על 15 הארגונים שהיא מונה¹, פועלת לצמצום תפוצת הנשק הקל והאלימות הנובעת ממנה, בפרט נגד נשים ונגד קבוצות מוחלשות, ולהגברת הפיקוח על נשק בישראל. הגישה המגדרית והמבוססת מחקרית לנושא תפוצת נשק קל בחברה האזרחית מצביעה על כך שביטחון אינו רק ביטחון לאומי; בטחונם של אזרחיות ואזרחי ישראל הינו לא פחות מכך ביטחון אישי, וביטחון זה מאויים ומופר באמצעות תפוצה מוגברת של כלי ירייה.

להלן דרישותינו בהרחבה:

לבטל מיד את התבחינים לקבלת רישיון נשק פרטי שפורסמו ביום 20.8.18 ולהחזיר על כנם את התבחינים שהיו בתוקף עד אז:

התבחינים החדשים אינם מבוססים על נתונים עובדתיים והערכות יסודיות לפיהן הגדלת כמויות הנשק במרחב האזרחי אכן תורמת לביטחונם האישי של אזרחי ואזרחיות ישראל. בכל צעד הנוגע לתפוצת נשק קל, צריכים

¹ אשה לאשה – מרכז פמיניסטי, שדולת הנשים בישראל, איתך מעכי - משפטניות למען צדק חברתי, האגודה לזכויות האזרח, הכצעקתה, ל.א. לאלימות נגד נשים, מרכז תמורה, נגה – המרכז לזכויות נפגעי עבירה, נשים לגופן, פסיכואקטיב – אנשי ונשות בריאות הנפש למען זכויות אדם, פרופיל חדש, קואליציית נשים לשלום, רופאים לזכויות אדם, פוליטיקלי קוראת ועמותת "כולן".

להישקל הסיכונים שמציבה הגברת ההפצה של נשק זה, אל מול ההערכות בדבר תרומת כלי הנשק לביטחון האזרחי, אולם המשרד לביטחון פנים לא ביצע כל בדיקה עובדתית והערכת סיכונים כזאת.

לעומת זאת, צעדים אלו עומדים בסתירה ברורה לשורת עדויות עובדתיות בנושא זה, ובין השאר:

- חרף פניות חוזרות של שותפות "האקדח על שולחן המטבח", משטרת ישראל אישרה כי אינה אוספת, מפלחת ומפרסמת נתונים כוללים על פגיעות בכלי ירייה. בהיעדר נתונים מקיפים לא ניתן לערוך השוואה בין היקף הפגיעות בפועל לאזרחי ואזרחיות המדינה מתקיפות טרור לעומת תקיפות פליליות. ללא בסיס נתונים מסוג זה לא ניתן לזהות מגמות קיימות, לאמוד סיכונים צפויים או לעקוב אחר השפעתן של החלטות מדיניות והשקעות תקציביות. הפקת נתונים ועריכת השוואות כאלו נדרשות בטרם החלטה על הרחבת התבחינים, על מנת לקבל החלטה מושכלת. משתמע מכך שהמשרד לביטחון פנים לא ביצע בדיקה עובדתית מינימלית, שלא לומר סבירה, בטרם הרחבת התבחינים.
- מדיניות ההגבלות שהטיל צה"ל על תפוצת נשק פרטי בבסיסי צבא, תיעד מגמת עלייה בתאונות בנשק אזרחי בתוך בסיסים. מדיניות זו, המהווה היפוך גמור של מדיניות השר והמשרד לביטחון פנים, נקבעה על יסוד של תשתית עובדתית מהסוג שנעדר מקביעת מדיניות המשרד וכן רקע ההערכה כי שורת "רגיעה במצב הביטחוני". הערכה זו עומדת אף היא בניגוד להערכות עליהן ביססה המשטרה את הדרישה להרחבת התבחינים.
- משרד הבריאות קבע, בדוח משנת 2016, כי "ליברליות במתן נשקים לאוכלוסייה אזרחית ולחיילים צפויה לעלות את שיעורי ההתאבדות" והציג כבר אז המלצה נחרצת "לשקול מחדש את מדיניות ההקלות מול המשרד לביטחון פנים".
- מדו"ח המרכז הארצי לנפגעי טראומה (2010-2015) עולה כי כלי נשק חם גורמים מדי שנה לכ-240-220 פצועים (עמ' 82); חשוב להדגיש כי מספר זה אינו כולל את מספר ההרוגים מנשק חם שנפטרים מיד ואינם מועברים למרכז טראומה; פציעות הנגרמות מנשק חם הן החמורות ביותר מבחינת אחוז הפצועים קשה ואנוש העומד על 23% מכלל הפציעות בנשק זה (עמ' 79); בקרב הפצועים קשה ואנוש אחוז התמותה הוא הגבוה ביותר (עמ' 20); וכ- 13% מבין נפגעי האלימות בישראל נפגעים מנשק חם.
- ממחקר שטרם פורסם שערכו ד"ר שרי אהרוני, ד"ר אליסה לוי וד"ר עמליה סער עולה כי מספר הנשים היהודיות שנרצחו בישראל בנשק המוחזק ברשיון ירד באופן משמעותי, ככל הנראה בעקבות מדיניות העבר של המשרד לביטחון פנים שצימצם את מספר נושאי הנשק האזרחי הפרטי וכן (במידה קטנה בהרבה) את כלל נושאי הנשק האזרחי (הכוללים גם נושאי נשק ארגוני).² מחיקתו של הישג זה על ידי הצפה מחודשת של המרחב האזרחי בנשק אזרחי צפוי אם כן להגדיל שוב את מספר הנשים הנרצחות בנשק חוקי.
- גידול ניכר וחמור ביותר באירועי ירי ובאלימות בכלי ירייה שתועד שוב ושוב בשנים האחרונות ביישובים של אזרחי ישראל הפלסטינים (דוח מיוחד של מבקר המדינה: התמודדות משטרת ישראל עם החזקת אמצעי לחימה לא חוקיים ואירועי ירי ביישובי החברה הערבית וביישובים מעורבים, 2018). גידול זה מעיד על הקלות הרבה שבה

² בין השנים 1995-2007, 23% מתוך 174 הנשים שנרצחו על ידי בן-זוג נורו למוות בנשק חם. מלבד מקרה אחד, כל כלי הנשק הללו הוחזקו ברשיון. Sela-Shayovitz, Revital. (2010). "The role of ethnicity and context: Intimate femicide rates among social groups in Israeli society." *Violence against women* 16.12: 1424-1436.

עוברים, נסחרים ונגנבים כלי ירייה מורשים בדרכם להפוך לחלק ממאגר של נשק בלתי חוקי שהוערך בכ-400,000 כלי ירייה ויותר. מציאות זאת מהווה כבר היום מימוש של הסיכונים לאוכלוסייה האזרחית שחלקם נמנו בפתיחת המסמך ובהם: רצח נשים וקרובי משפחה, התאבדויות, תאונות, הטלת אימה לצרכי כפייה ועוד. בין היתר, בניגוד לירידה במספר הנשים היהודיות שנרצחו בנשק חס ברשיון בעשור הקודם, חלה עלייה ברורה במספר הנשים הערביות שנרצחו בנשק חס בלתי חוקי בתקופה האחרונה.³

- אחד המקורות הזמינים לכלי ירייה בלתי מורשים, גם אם לא הראשון בהם, הוא מאגרי נשק אזרחי ארגוני וכן כלי ירייה פרטיים. בהיעדר הערכות משטרה מפורטות, אין אפשרות מבוססת לאמוד מה חלקו של כל מקור בהזנת מאגר הנשק הבלתי חוקי. אבל הרחבת תפוצתו של הנשק האזרחי תגדיל בוודאות את היקף מקורות הנשק הבלתי חוקי והיא צפויה להעצים בכך מצב שכבר היום הוא בלתי נסבל.
- הצבת דרישת הכשרה מינימלית בתקנות כלי הירייה (הכשרה), תשע"ח-2018, וביתר שאת לאחר שהמשרד לביטחון פנים נכנע לדרישות שדולת הנשק בכנסת, הינה בגדר תיקון כמעט קוסמטי במהותו שאינו מאזן כלל את מאות אלפי כלי הנשק שצפויים להגיע לידי אזרחים בישראל.
- השינוי בתבחינים צפוי להביא למצב כמעט בלתי הפיך, שכן מעת שניתן רשיון כלשהו קיימת ציפיה של מקבל הרשיון להארכתו, והנסיון מלמד שקשה ביותר לבטל רשיון לנשק לאחר שניתן, לא כל שכן לאסוף כלי נשק מידי הציבור.

יש לקבוע את התבחינים לרישוי נשק אזרחי במסגרת חקיקת משנה (תקנות) ולא כהחלטת שר.

עקרונות יסודיים של שיטת המשטר והמשפט המינהלי בישראל מחייבים כי תבחינים המבטאים מדיניות של רישוי כלי נשק ייקבעו לכל הפחות בחקיקה משנית ולא בהחלטת שר. לפי דו"ח מבקר המדינה לשנת 2014, זו היתה גם עמדת משרד המשפטים (דו"ח מבקר המדינה עמ' 394). תפיסת המשטר והמבנה החברתי והחוקתי במדינת ישראל הינם כי המדינה הינה בעלת המונופול על השימוש בכוח מאורגן לשם קידום האינטרס הציבורי (ר' בג"צ 2605/05 המרכז האקדמי למשפט ועסקים נ' שר האוצר, שפסל את הפרטת בתי הכלא). חימוש נרחב של ציבור האזרחים פוגע בעקרון זה ומתיר למעשה הפעלת כוח קטלני על ידי אזרחים בהתאם לשיקול דעתם הרגעי ומבלי שהם מחוייבים לאינטרס הציבורי, לאחריות ולשקיפות שבהם מחוייבים כוחות החמושים הפועלים בשם המדינה.

רישוי נשק אזרחי, אם פרטי ואם ארגוני, ככל חריג לכלל, צריך להיות מופעל בצמצום ולהתבסס על תשתית עובדתית המצדיקה את החריגה מהכלל וגם קובעת את גבולות החריג, ולא להתבסס על תחושות בטן וטענות פופוליסטיות כי יותר נשק פירושו יותר ביטחון. יותר נשק בידי אזרחים עלול להביא להפקרת הביטחון האישי, לצבירת כוח בידי קבוצות חמושות, ולאיומים והטלת טרור במרחב הביתי והאישי. בהתאם לכך הסיק מבקר המדינה כי מדיניות המשרד לביטחון פנים בעבר מחייבת שרישיון נשק יינתן רק כאשר יש צורך קונקרטי מהותי, כגון עיסוק מסוכן, עיסוק מקצועי בנשק או מגורים במקום מסוכן (דו"ח מבקר המדינה 2014, עמ' 366). התפיסה בתבחינים החדשים היא הפוכה בתכלית – כי כל מי שהוכשר בשימוש בנשק ברמה בסיסית בלבד (ובישראל יש רבים כאלה) – רצוי שיחזיק בנשק. תפיסה זו מתבססת על ההנחה שמדינת ישראל נתונה תחת מתקפת "טרור

³ בין השנים 2011-2018 כ-26% מהנשים שנרצחו על ידי קרובי משפחה, נורו באמצעות נשק חס. בכ-60% מהמקרים הללו מדובר בנשק לא חוקי/ללא רשיון. אהרוני שרי, עליזה לוין ועמליה סער (טרם פורסם) עמדות כלפי אחזקה ושימוש בנשק קל בישראל: ניתוח מגדרי ולאומי.

יחידים", שנבלמה כבר בשנת 2015. כבר אז, לא נמצא ביסוס לטענה שמחזיקי נשק אישי יכולים להוות תרומה משמעותית לביטחון הציבור, בהינתן המספר הגדול של חיילים, שוטרים ומאבטחים הנושאים נשק ממילא.

יש לבטל את הוראת השעה מיום 22.5.18 המתירה נשיאת נשק אבטחה ונשק ארגוני מחוץ לשעות העבודה, שתוקפה עד ליום 1.12.2018.

הארכה חוזרת ונשנית של הוראת שעה המתירה נשיאת נשקן של חברות האבטחה מחוץ למקום העבודה ולשעות העבודה מהווה אמצעי נוסף להרחבת חימוש המרחב האזרחי בישראל.

לאור מקרים חוזרים ונשנים של רצח נשים ובני משפחה אחרים בנשק אבטחה שנישא מחוץ לעבודה (34 קורבנות לפחות בין השנים 2002-2013) שינה המשרד לביטחון פנים את ההנחיות לחברות השמירה ובחודש אוגוסט 2013 הורה כי כלי הנשק יאוחסנו במקום העבודה. שינוי זה הוביל לעצירת גל הרציחות, ועד לסוף שנת 2014 לא נוספו עוד קרבנות חפים מפשע לרשימה זו. בחודש נובמבר 2014 הושעו ההנחיות והותרה שוב נשיאת נשק אבטחה מחוץ למשמרת. הוראה זו הוארכה מאז בעזרת תיקון לחוק כלי הירייה. התוצאות לא איחרו לבוא: מעבר לעצם האיום שבהימצאותו של נשק בידי אזרחים במרחב הציבורי ובבית, הרי שמאז שנת 2015 עוד שלושה קרבנות נהרגו בנשק אבטחה שהוחזק בבית, מחוץ למשמרת: באוגוסט 2017 נורה תושב חיפה ונהרג בנשק של בנו המאבטח; במרץ 2018 בבת-ים ירה מאבטח באמו בת ה-91 והתאבד בנשק שקיבל במסגרת עבודתו. לעומת זאת, רק במקרה אחד מתוך מאות (דצמבר 2014, סניף רמי לוי במעלה אדומים) פעל מאבטח מחוץ למשמרת לעצירת פיגוע דקירה.

בהקשר זה נעשה תיקון קוסמטי שחייב מאבטחים בבדיקת כשירות נפשית אחת לשש שנים בלבד (!) (סעיף 11ב1, תיקון מס' 17 לחוק כלי הירייה) שאינו אפקטיבי ולא תורם מהותית למניעת נזקי הפצת הנשק.

לסיכום

כיום, הרחבת התבחינים נוספת על הארכת הוראת השעה, ושני הצעדים ננקטים במקביל. כל אחד מהצעדים הללו נעשה, כאמור לעיל, ללא תשתית עובדתית מספיקה וללא הליך מינהלי מתכלל שלקח בחשבון קרבנות אזרחיים ותאונות הפוגעות באזרחים. נחיצות שני הצעדים בעת ובעונה אחת - גם מאות אלפי מאבטחים, עובדי ארגונים ותושבי יישובים ראויים נושאי נשק וגם מאות אלפי אזרחים נושאי נשק - בוודאי שלא נבחנה כראוי. צירופם ביחד מהווה הצפה חסרת תקדים וחסרת אחריות בכלי נשק, לא לטובת האזרחים, כי אם לצרכים פופוליסטיים בלבד ולצורך רווחי יצרני וסוחרי הנשק.

הרחבת התבחינים והארכת הוראת השעה לוקים בחוסר ביסוס עובדתי ובהעדר סבירות, מתעלמים כליל מהסיכונים הנובעים מתפוצה נרחבת של נשק במרחב הציבורי, הם מבטאים הסדרים יסודיים שחובה לקבעם בתקנות ולא בהחלטת שר, ומאיימים לפגוע בבטחונם האישי של אזרחי ישראל.

בכבוד רב,

פעילות "האקדח על שולחן המטבח"